Uke 5
Lover &
Universell Utforming

IN1030 Gruppe 4

Hva skal vi i dag?

- Tilbakemelding på Oblig 2
- Lovverk
- Personvern
- Universell utforming
- Oblig 3

Oblig 2

Dere skal ha fått tilbakemelding på både forsøk 1 og forsøk 2 innen onsdag 8/3

- Husk å lese oppgaveteksten nøye!
  - Skriv riktig filnavn. Dere skal bruke <brukernavn>.pdf. Det er også lov å f.eks. skrive <brukernavn>_oblig2.pdf, men ha brukernavn først.
  - Lever alt som én fil. Ikke samtykkeskjema i egen fil.
- Husk at litt av vitsen med sekvenstabellen er å tydeliggjøre hvor samspillet mellom maskin og menneske ikke er godt nok. F.eks. ting tar lang tid, bruker skjønner ikke hva som skjer i systemet, systemet registrerer ikke hva bruker gjør…osv.
- Oppgave 4B var bare en øvelse i å referere til en artikkel. Selv bruker jeg referansestil APA7.
- Hvis dere trenger utsettelse til oblig 3 bør dere kontakte retteren deres (retter er ikke nødvendigvis gruppelærer). Dere har samme retter for alle obligene.

Relevant til Oblig 3

PERSONVERN

Retten til privatliv og retten til å bestemme over egne personopplysninger

PERSONVERN
Innebygd personvern
Dataportabilitet
Samtykkeskjema
Personvernopplysninger
Retten til å bli glemt
Strenge sanksjoner
Privatliv
Den registrertes rettigheter
Beskytte
Bestemme selv
Personvernerklæring
Forhindre urettmessig innsamling
Dokumentasjon for overholdelse
Åpenhet og innsyn
Forhindre urettmessig bruk
Personopplysningsloven
Rutiner for varsling ved sikkerhetsbrudd
GDPR

Hva er en personopplysning?

- Navn
- Adresse
- Telefonnummer
- E-post
- Fødselsnummer
- Bilde/video (hvis det er gjenkjennelig)
- Lydopptak
- Fingeravtrykk
- Irismønster
- Atferdsmønster (hva og hvor handler du, tv-serier, hvor du beveger deg, nettsøk osv.)

Relevant til Oblig 3, oppgave 2

Personopplysningsloven: 6 sentrale definisjoner

Personopplysning → identifiserer en person
Behandling → operasjon på/med data
Register → lagring av data
Behandlingsansvarlig → bestemmer formål (org. el enkeltperson)
Databehandler → behandler data på vegne av b.ansvarlig (org. el enkeltperson)
Samtykke → **FRIVILLIG; SPESIFIKT; INFORMERT**

Forskjellen mellom Behandlingsansvarlig og Databehandler

Gjør:

- Bestemmer over personopplysningene
- Forteller databehandler hvordan de skal håndtere opplysningene.

Ansvar:

- Har hovedansvar for at lover følges
- Lage databehandleravtale
- Kan ikke frasi seg ansvar selv om dataene behandles hos en annen virksomhet

Gjør:

- Behandler data etter instruks fra behandlingsansvarlig
- Bestemmer ikke over hva opplysningene brukes til
- Er ofte en ekstern virksomhet
- Har ofte ikke innsikt i opplysningene

Ansvar:

- Følge databehandleravtale
- De har ofte standardiserte avtaler, men ansvar for at lover for behandling oppfylles er allikevel hos behandlingsansvarlig

Kilde: Datatilsynet

SÆRLIGE PERSONOPPLYSNINGER Artikkel 9

Særlige personopplysninger

Etnisk opprinnelse
Politisk oppfatning
Religion
Filosofisk overbevisning
Fagforeningsmedlemskap
Genetiske opplysninger, biometriske opplysninger
Helseopplysninger
Seksuelle forhold
Seksuell orientering

Spesielle kriterier for å behandle! Se Datatilsynet for eksempler

LOVER

P Å L A

Obs-lover for informatikere:

Personopplysningsloven (og GDPR)
- Samtykkeskjema inngår

Åndsverkloven

Likestillings- og diskrimineringsloven
- inkluderer også UU

Arbeidsmiljøloven

Relevant til Oblig 3

Personopplysningsloven: (og GDPR)

- Personopplysningsloven regulerer behandling av personopplysninger.
- Det er kun tillatt å behandle personopplysninger dersom vilkår for å behandle personopplysninger er oppfylt (*det viktigste vilkåret i studentarbeid i IN1030 er **samtykke***).
- **Formålsbegrensning:** Personopplysninger skal kun behandles for spesifikke, uttrykkelige, angitte og legitime formål. Opplysninger som er samlet inn for et formål kan ikke brukes til andre formål.

Personopplysningsloven: (og GDPR)

For informatikere er det særlig viktig å kjenne til hvordan personopplysningsloven regulerer vilkårene for innhenting av personopplysninger, og vilkårene for at personopplysninger lovlig kan behandles i et datasystem.

Personopplysningsloven: (og GDPR)

- I 2018: så kom «General Data Protection Regulation» (GDPR), som ble tatt inn i Personopplysningsloven.
  - det legges større ansvar på at virksomhetene selv ivaretar personvernet når de behandler personopplysninger, mindre ansvar til Datatilsynet
  - Kravene til utvikling og vedlikehold av internkontroll skjerpes.
  - Forordningen har større fokus på informasjonssikkerhet og avvikshåndtering.
  - Nytt i forordningen er kravet om at informasjonssystemer skal designes med «innebygd personvern».

GDPR: Hva går det ut på?

https://www.youtube.com/watch?v=UHhttps://www.youtube.com/watch?v=UHeQABHx7d4eQABHx7d4

Spørsmål?

Åndsverksloven:

- Rettigheter omkring åndsverk - selve verket man har opphavsrett til.
- Gir både ideelle og økonomiske rettigheter.
- Et **datamaskinprogram er åndsverk.**
- Åndsverkloven har en særregel: opphavsrett til «datamaskinprogram som er skapt av en arbeidstaker under utførelsen av oppgaver som omfattes av arbeidsforholdet» overføres automatisk (*med mindre annet er avtalt*) til arbeidsgiveren.

Likestillings- og diskrimineringsloven:

- § 18. *”Løsninger for IKT som underbygger virksomhetens alminnelige funksjoner, og som er hovedløsninger rettet mot eller stilt til rådighet for allmennheten, skal være* ***universelt utformet*** *fra det tidspunktet som er fastsatt i § 41. Med IKT menes teknologi og systemer av teknologi som brukes til å uttrykke, skape, omdanne, utveksle, lagre, mangfoldiggjøre og publisere informasjon, eller som på annen måte “****gjør informasjon anvendbar****.”*
- **Forskrift om universell utforming** av ikt-løsninger stiller krav om at nettsider må oppfylle **35 av 61 kriterier (offentlig sektor må følge 47/63)** i standarden: **Retningslinjer for tilgjengelig webinnhold: WCAG 2.0.**

Arbeidsmiljøloven:

- Hvilke rettigheter og plikter **arbeidstakere og arbeidsgivere** har.
- § 4.2: Krav til tilrettelegging, medvirkning og utvikling som er viktig for informatikere å kjenne til.
- Her står det at arbeidstakerne (og deres tillitsvalgte) skal informeres om endringer i systemer de bruker i arbeidet, og de *"skal medvirke ved utformingen av dem*".
- Det legges stor vekt på et godt **psyko-sosialt arbeidsmiljø** (se detaljert beskrivelse i § 4.3)

DOKUMENTER som skal være offentlige

Personvernerklæring:
Hvordan nettstedet behandler personopplysninger. Husk krav fra GDPR.

Vilkår for bruk:
Eksplisere retningslinjer for hvordan bruker kan bruke tjenesten.

Tilgjengelighetserklæring:
Redegjør for hvordan nettstedet oppfyller kravene (35 av WCAG) til universell utforming.

Relevant til Oblig 3, oppgave 1 c

Spørsmål?

LOVER

P Å L A

GDPR
Private Policy

COPY-
RIGHT

UU
W.C.A.G

HMS

LOVER

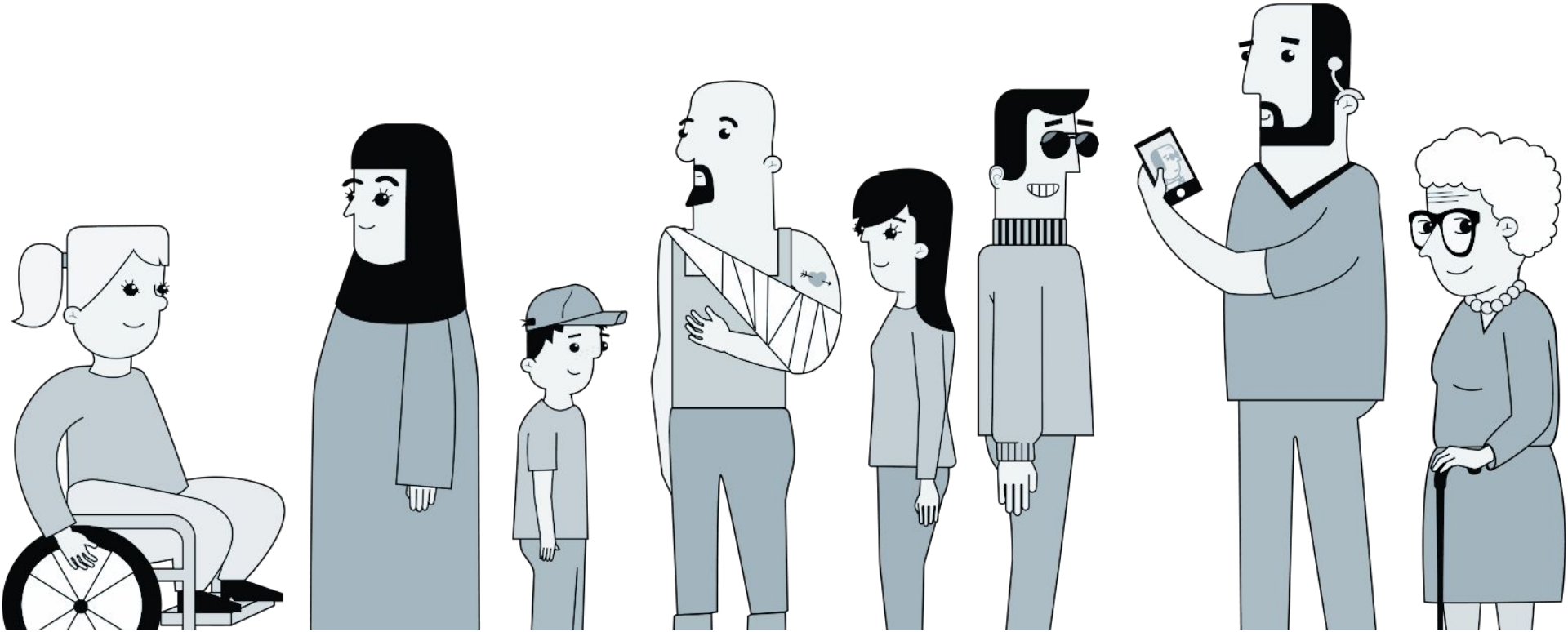
P Å L A

GDPR
Private Policy

COPY-
RIGHT

UU
W.C.A.G

HMS

UNIVERSELL UTFORMING

“Sammen skaper vi et Norge hvor alle hører til”

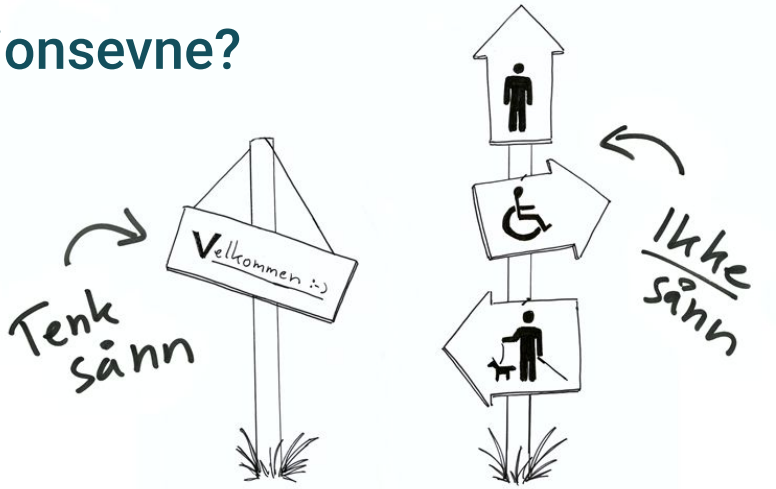
Kristoffer Lium,23.02.23

Universell Utforming

“Utforme samfunnet slik at så mange som

mulig kan delta aktivt uavhengig av funksjonsevne”

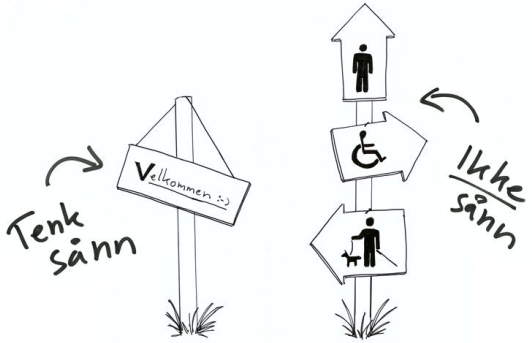
Hvilke kategorier har vi for nedsatt funksjonsevne?

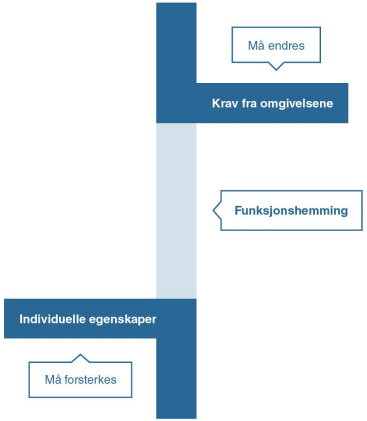

[UU på 2 minutt]

GAP-modell, sosial modell og medisinsk modell

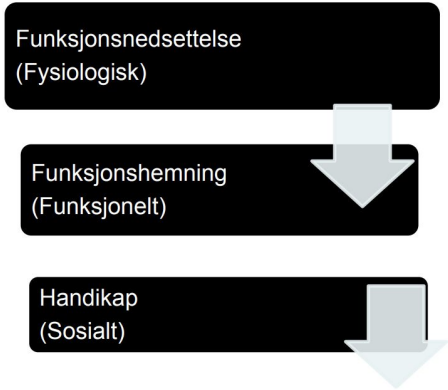
- Avstand mellom krav fra samfunnet og personens forutsetninger.
- Hvordan gjøre dette gapet mindre?
- Gapet kan være dynamisk

- Mange faktorer i hverdagen som bygger opp mot en funksjonshemning
- "Skylden" legges på det det rundt oss

- Individnivå
- Hva skal til for å "helbrede" personen?
- Det er noe som mangler i personen og hvordan løse dette?
- Custom løsning

Relevant til Oblig 3, oppgave 1 d

USERINYERFACE

https://userinyerface.com/

TILGJENGELIGHET

Kan noe være tilgjengelig uten å være inkluderende?

INKLUDERING

Kan noe være inkluderende uten å være tilgjengelig?

Relevant til Oblig 3, oppgave 1 d

WCAG

WEB CONTENT ACCESSIBILITY GUIDELINES

Relevant til Oblig 3, oppgave 1 b

WCAG PRINSIPP:

Prinsipp 1: Mulig å oppfatte:
informasjon og brukergrensesnittskomponenter må presenteres for brukere på måter som de kan oppfatte.

Prinsipp 2: Mulig å betjene:
det må være mulig å betjene brukergrensesnittskomponenter og navigeringsfunksjoner.

Prinsipp 3: Forståelig:
det må være mulig å forstå informasjon og betjening av brukergrensesnitt.

Prinsipp 4: Robust:
innholdet må være robust nok til at det kan tolkes på en pålitelig måte av brukeragenter, inkludert kompenserende teknologi.

Relevant til Oblig 3, oppgave 1 b

WCAG PRINSIPP:

Prinsipp 1: Mulig å oppfatte:
inf n og
h nittskomponenter
s for brukere på
kan oppfatte.

1.1.Tekstalternativ
En lydfil har en transkribert tekstfil

Prinsipp 2: Mulig å betjene:
det må være mulig å betjene
brukergrenses enter og
navigeringsf

2.1.Tastatur
Mulig å bruke piltaster utover mus

Prinsipp 3: Forståelig:
det må være mulig å forstå
og betjening av brukergre

3.2. Konsekvent navigering
Samme rekkefølge

Prinsipp 4: Robust:
innholdet må være robust nok til at det
kan t pålitelig måte av
bruk idert
kon nologi.

4.1.Kompatibelt
Fleksibel software - andre assisterende hjelpemidler

Relevant til Oblig 3, oppgave 1 b

Beskrivelse av tre av 24 tipsene for UU

2. Ta med ekspertise på laget

- En med erfaring i UU i utviklerteamet
- Mangfold i teamet
- Domeneeksperter (noen som er blind/døv/sitter i rullestol)
- Får med UU fra starten av

4. Test universell utforming

- Enklere å rette feil?
- Funker det?
- Teste på ulike brukere
- Flere brukere kan bruke systemet
- Teste at det faktisk funker

9. Ha mulighet for tilpasning av siden, bruk responsiv design

- Enklere navigasjon
- Mulighet til å endre: tekst, størrelse, kontrast osv.
- Mulighet til å bruke ulike plattformer: PC, mobil, nettbrett
- “Colorblind mode”
- Dark/light mode
- Desktop/vanlig
- Ebøker

Relevant til Oblig 3, oppgave 1 a

Spørsmål?

FUNKiFY

https://www.funkify.org/?v=f003c44deab6

Nyttige nettsider

Tilsynet for universell utforming av IKT (https://uutilsynet.no/)

WCAG (https://www.w3.org/WAI/standards-guidelines/wcag/)

Lovdata.no (https://lovdata.no/)

IN1030 fagsiden :) <3

akiac@uio.no